

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สาระเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง อาเซียนศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

The Development of School Based Curriculum Titled “ASEAN Study for upper Level Student” for Social Studies, Religion and Culture Department

ลักขณา หनुแก้ว¹

เดชา จันทศักดิ์²

ศุภชัย สิงห์ยะบุศย³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้จึงมีความมุ่งหมาย เพื่อ 1) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือตามหลักสูตรสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ 80/80 3) เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้น และ 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้น ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 กลุ่มที่ใช้ในการสำรวจข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอน นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนดอนจานวิทยาคม รวมทั้งหมด 336 คน กลุ่มที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองใช้หลักสูตร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนดอนจานวิทยาคม อำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 40 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) แบบสอบถามความต้องการพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (2) หลักสูตรสถานศึกษา สาระเพิ่มเติม เรื่องอาเซียนศึกษา ฉบับร่าง (3) แผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา จำนวน 9 แผน ที่มีค่าเฉลี่ยรวม 4.37 (4) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 50 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.21 – 0.86 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 และ (5) แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.33 – 0.73 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.94 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยปรากฏ ดังนี้

1. หลักสูตรสถานศึกษา สาระเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง อาเซียนศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้รูปแบบการประเมินหลักสูตรแบบชิปโมเดล (CIPP Model) พบว่า ผลการประเมินหลักสูตร ทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยคะแนนรวมทุกด้าน 4.37 ในระดับมาก ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.59 หมายความว่า หลักสูตรสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีคุณค่า และมีความเหมาะสมกับสถานศึกษาและความต้องการของผู้เรียน

2. แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือตามหลักสูตรสถานศึกษา สาระเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง อาเซียนศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.74 / 81.55 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80

3. แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือตามหลักสูตรสถานศึกษา สาระเพิ่มเติมกลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง อาเซียนศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายดัชนีประสิทธิผล มีค่าเท่ากับ 0.6486 แสดงว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 64.86

¹ หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

4. การวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนด้วยหลักสูตรสถานศึกษา สารระเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง อาเซียนศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่พัฒนาขึ้น มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 ทำให้ผู้เรียนมีความสุข มีทักษะชีวิตยอมรับและเห็นคุณค่าการอยู่ร่วมกันในสังคมอาเซียนได้อย่างมีความสุข สามารถนำไปขยายผลกับผู้อื่นได้

คำสำคัญ : หลักสูตรสถานศึกษา, อาเซียนศึกษา

Abstract

This study was to 1) develop School Based curriculum 2) to develop the activity based learning curriculum that is efficiency. 80/80 3) to study the effectiveness index of lesson plan based on school-based curriculum development and 4) to study the satisfaction of students toward learning according to the school-based curriculum development. The sample in this group study was divided into 2 groups. Group one used to survey basic data for using in curriculum development, comprises of school administrators, committee teachers, students at the upper secondary school (Don Chan school), a total is 336 people. Group 2 was used as a sample in experiment course, including the grade of student from 5/2 studied in the first semester in 2013, Totally 40 people, derived by Purposive Sampling. The instruments were (1) questionnaire for needs based on the development of school curriculum (2) school curriculum on Asian studies (a draft one) (3) 9 learning plans based on the framework of school curriculum plan with an average total of 4.37 (4) 50 items of achievement test with discrimination 0.21-0.86, reliability of the questionnaire was 0.96 and (5) queries the satisfaction of students on learning based curriculum of discrimination 0.21-0.86, reliability was 0.94. The statistical analysis data is percentage, mean and standard deviation.

The results of the study were as follows :

1. Curriculum of social studies, religion and culture of Asian studies used the evaluation model of the CIPP Model, it was found that the curriculum is consistent with the needs of the students and schools in 4 sides. The average total score on all sides was 4.37. Level standard deviation equal to 0.59. It means the curriculum had been valuably developed and suitable for schools.

2. Plan Cooperative Learning on curriculum of social studies, religious and cultural study of Asian studies on Secondary level had been developed efficiency (E1/E2) of 82.74/81.55, which was higher than the criterion

3. Plan Cooperative Learning on curriculum of social studies, religion and culture on Asian studies in upper level ,the effectiveness index equaled 0.6486 ,it mean student's progress increase, the percentage equals 64.86.

4. Analysis of student satisfaction towards learning curriculum, social studies, religion and culture department on Asian studies in upper level was developed. Overall satisfaction was high ($\bar{X} = 4.49$). And made the students happy, life skills, recognized and valued to live in ASEAN society happily together. We could take the result to gain to others.

Keywords : School Based curriculum, ASEAN Study

บทนำ

การประกาศจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ภายในปี 2558 (ค.ศ.2015) ส่งผลกระทบ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งโอกาสและวิกฤติต่อประชาชนกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนและทั่วโลก การเตรียมการ เข้าสู่ประชาคมอาเซียนของไทยจึงกำลังเป็นวาระแห่งชาติที่มีความสำคัญยิ่งสำหรับอนาคตของประเทศไทย (ประภัสสร เทพชาตรี 2556 : 34) การสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องอาเซียน สร้างสำนึกเรื่องอาเซียน การเรียนรู้ วัฒนธรรมของกันและกัน เรียนรู้ภาษาของกันและกัน และสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนอาเซียนนั้น แต่ไทยเราไม่ค่อยดีนัก ไม่ตื่นตัว ไม่ให้ความสำคัญและหลบหลีกภาษาต่างประเทศ ประเทศไทยจึงต้องลงทุน เรื่องการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อการตื่นตัวขึ้นมารับสภาพว่าเราต้องเปลี่ยน ต้องปฏิรูปเพื่อความอยู่รอด ของประเทศในประชาคม ภูมิภาค และในประชาคมโลก (สุรินทร์ พิศสุวรรณ 2556 : 12) ทำให้เกิดการยกเครื่อง การปฏิรูปการศึกษา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการกำหนดนโยบายหลักของแผนการศึกษา คือ การส่งเสริมความตระหนัก ภัยเกี่ยวกับอาเซียน ขยายโอกาสทางการศึกษา การส่งเสริมการเคลื่อนย้ายและการสร้างระบบการศึกษาแบบสากล และการสนับสนุนองค์กรอื่นๆ ในการสร้างประชาคมอาเซียน (สุนทร ชัยยินดีภูมิ 2554 : 10) กระทรวงศึกษาธิการ จึงส่งเสริมให้สถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการจัดทำหลักสูตรความเป็นพลเมืองอาเซียน รู้จักการอยู่ร่วมกัน อย่างสันติสุขในประชาคมอาเซียนที่แบ่งปันและเอื้ออาทรต่อกัน และดำเนินการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติในการจัด การเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องออกแบบหลักสูตรให้ครอบคลุมหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น ผู้สอนต้องปรับปรุง กระบวนการสอนและประเมินกระบวนการสอนของตน เพื่อสนองต่อความต้องการของผู้เรียน และการเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (วรัยพร แสงนภาพร 2555 : 46-47) เพื่อผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลาง การศึกษาในภูมิภาคอาเซียน และเตรียมพร้อมในการเป็นประชาคมอาเซียน ซึ่งกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจการดำรงชีวิตของมนุษย์ การอยู่ร่วมกันในสังคม การ ปรับตัวตามสภาพแวดล้อม (กระทรวงศึกษาธิการ 2553 : 64) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งเสริมการจัดหลักสูตรอาเซียนศึกษาให้ผู้เรียนได้มีความเข้าใจในการเป็นประชาคมอาเซียน จัดกิจกรรมส่งเสริม ความเชื่อมโยงในอาเซียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของประชาคม อาเซียน ตลอดจนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการการรวมตัวและกิจกรรมของประชาคมอาเซียนในภาพรวม อันจะนำไปสู่การจัดตั้งประชาคมอาเซียนที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเข้าใจและ ตระหนักถึงความสำคัญของอาเซียน เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกันที่ นอง สมาชิกในครอบครัวอาเซียน และเป็นเครือข่ายเล็ก ๆ ที่จะเป็นผู้นำเยาวชนเพื่อการปรับตัวและการเตรียมความพร้อมของชุมชนท้องถิ่นให้สามารถ อยู่ร่วมกับประชาชนของประเทศต่าง ๆ ในประชาคมอาเซียนอย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สาระเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม เรื่อง อาเซียนศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อพัฒนาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือตามหลักสูตรสถานศึกษา สาระเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง อาเซียนศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มี ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
3. เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือตามหลักสูตรสถานศึกษา สาระเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง อาเซียนศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรสถานศึกษา สาระเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง อาเซียนศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มที่ 1 กลุ่มที่ใช้ในการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน สำหรับใช้ในการพัฒนาหลักสูตร โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากโรงเรียนดอนจานวิทยาคม จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ครู จำนวน 43 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 280 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 10 คน รวมทั้งหมด 336 คน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองใช้หลักสูตร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนดอนจานวิทยาคม จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 40 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา สาระเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง อาเซียนศึกษา

ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความพึงพอใจผู้เรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรสถานศึกษา สาระเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง อาเซียนศึกษา

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สาระเพิ่มเติม เรื่อง อาเซียนศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยต่าง ๆ ของนักการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย

1. ความต้องการจำเป็นพื้นฐาน
2. การออกแบบและวางแผนหลักสูตร
3. การจัดทำและประเมินเอกสารหลักสูตร
4. การทดลองใช้
5. การนำหลักสูตรที่ปรับปรุงไปใช้จริง

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสอบถามความต้องการจำเป็นพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. หลักสูตรสถานศึกษา สาระเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง อาเซียนศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับร่าง
3. แผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ เรื่อง อาเซียนศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 9 แผน เวลาเรียน 18 ชั่วโมง
4. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง อาเซียนศึกษา สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นแบบปรนัย ชนิด 5 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ
5. แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่เรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา จำนวน 30 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ผลการประเมินหลักสูตรสถานศึกษาสาระเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง อาเซียนศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นการประเมินตามกรอบแนวคิดของสตีฟเฟิลปิม หรือ CIPP Model ให้ครอบคลุมองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การประเมินบริบท

หรือสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C) การประเมินปัจจัยตัวป้อนหรือปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation : I) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) และ การประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P)

2. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ ตามหลักสูตรสถานศึกษา สาระเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง อาเซียนศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

3. วิเคราะห์หาดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา สาระเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง อาเซียนศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

4. วิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรสถานศึกษา สาระเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง อาเซียนศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ขั้นตอนการทำวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ดำเนินการสำรวจความต้องการพื้นฐาน โดยใช้แบบสอบถามความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สาระเพิ่มเติม เรื่อง อาเซียนศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ผลเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตร

2. ดำเนินการออกแบบหลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง อาเซียนศึกษา ฉบับร่าง พร้อมทั้งเอกสารประกอบหลักสูตร เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร ประเมินหาคุณภาพของหลักสูตรสถานศึกษาที่สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดของสตัฟเฟิลบีม หรือ CIPP Model

3. ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง อาเซียนศึกษา จำนวน 50 ข้อ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แล้วบันทึกผลการทดสอบที่ได้เป็นคะแนนก่อนเรียน

4. ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือทั้งหมดจำนวน 9 แผน รวมทั้งหมด 18 ชั่วโมง และวิเคราะห์หาประสิทธิภาพ

5. ดำเนินการทดสอบหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบชุดเดียวกันกับแบบทดสอบก่อนเรียน แล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ วิเคราะห์หาดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา

6. นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร แล้วนำคะแนนไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. การประเมินหลักสูตรสถานศึกษา สาระเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง อาเซียนศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้รูปแบบการประเมินหลักสูตรแบบชิปโมเดล (CIPP Model) พบว่า ผลการประเมินหลักสูตร ทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยคะแนนรวมทุกด้าน 4.37 ในระดับมาก ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.59 หมายความว่า หลักสูตรสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีคุณค่า และมีความเหมาะสมกับสถานศึกษาและความต้องการของผู้เรียน โดยแยกคะแนนรายด้าน ดังนี้ ด้านสภาพแวดล้อม (Context) มีความเหมาะสมระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.49) ด้านปัจจัยเบื้องต้น (Input) มีความเหมาะสมระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.50) ด้านกระบวนการ (Process) มีความเหมาะสมระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.63) และด้านผลผลิต (Product) มีความเหมาะสมระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.76)

2. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือตามหลักสูตรสถานศึกษา สาระเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง อาเซียนศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 82.74/81.55 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80

3. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือตามหลักสูตรสถานศึกษา สาระเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง อาเซียนศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีดัชนีประสิทธิผล มีค่าเท่ากับ 0.6486 แสดงว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 64.86

4. การวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนด้วยหลักสูตรสถานศึกษา สาระเพิ่มเติม เรื่อง อาเซียนศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่พัฒนาขึ้น มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีตามศักยภาพของตนเองและการทำกิจกรรมกลุ่ม ทำให้มีความสุข ยอมรับและเห็นคุณค่าการอยู่ร่วมกันในสังคมอาเซียนได้อย่างมีความสุข สามารถนำไปขยายผลกับผู้อื่นที่มีความสนใจ โดยแยกคะแนนรายด้าน ดังนี้ ด้านเนื้อหา มีคะแนนระดับมาก ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.50) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ มีคะแนนระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.50) ด้านสื่อการเรียนรู้ มีคะแนนระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.50) และด้านการวัดและประเมินผล มีความเหมาะสมระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.50) โดยรวมทุกด้านผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.39)

อภิปรายผล

1. การประเมินหลักสูตรสถานศึกษา สาระเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง อาเซียนศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยรูปแบบการประเมินหลักสูตรชิปโมเดล (CIPP Model) ผลปรากฏว่า มีคะแนนประเมินของผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 4 ด้าน มีความเหมาะสมในระดับมาก แสดงว่าหลักสูตรสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีคุณค่า สอดคล้องกับความต้องการความสนใจของผู้เรียน สามารถพัฒนาตนเองให้มีความรู้และเพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ผลปรากฏเช่นนี้อาจเนื่องมาจากหลักสูตรมีกระบวนการศึกษาข้อมูลด้านความต้องการจำเป็นพื้นฐานจากครู นักเรียน และผู้เกี่ยวข้อง อีกทั้งยังศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องและศึกษาแนวทางในการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งมีประโยชน์ต่อการวิเคราะห์และนำไปสู่การออกแบบหลักสูตรอย่างมีคุณภาพ อยู่บนพื้นฐานการร่วมมือกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเปิดโอกาสให้บุคคลที่เกี่ยวข้องในสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมและร่วมมือในการจัดทำหลักสูตร หากใช้แหล่งข้อมูลทางความคิดและทรัพยากรจากบุคคลทั้งในและนอกโรงเรียนที่หลากหลาย และเหมาะสมจะช่วยให้ได้หลักสูตรที่ปรับปรุงมีคุณภาพ และเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์อย่างรอบด้าน สอดคล้องกับ สากล รัตนพันธุ์ (2552 : 117-120) ได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การปลูกหม่อนไหมฝรั่งอินทรีย์ ซึ่งการประเมินหลักสูตรแบบ CIPP Model พบว่า หลักสูตรมีคุณค่าและเหมาะสมกับท้องถิ่น อาจเนื่องจากการประเมินหลักสูตรตามรูปแบบ CIPP Model มีความต่อเนื่องกันในการดำเนินการประเมินอย่างครบวงจรเป็นลำดับขั้นตอน โดยมีรายละเอียดการประเมิน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์บริบทหรือสภาพแวดล้อม 2) การประเมินปัจจัยนำเข้าหรือตัวป้อน 3) การประเมินกระบวนการ และ 4) การประเมินผลผลิตจากหลักการทั้ง 4 ด้าน ช่วยให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจด้านการวางแผนหรือกำหนดจุดมุ่งหมาย การวางรูปแบบการดำเนินงาน กำหนดโครงสร้างหลักสูตร การนำไปใช้ได้จริง และสามารถทำการทบทวนหลังการใช้หลักสูตรเพื่อตัดสินใจว่าหลักสูตรนั้นควรยุติหรือขยายผลต่อไป สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นงนภัศ บุญเหลือ (2553 : 145-147) ที่ทำการประเมินหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ โรงเรียนประทุมอนุสรณ์ โดยใช้รูปแบบ CIPP Model พบว่า ผลการประเมินหลักสูตรโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านผลผลิต ด้านกระบวนการ ด้านประสิทธิผล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผลการประเมินหลักสูตรสถานศึกษาที่สร้างขึ้นนี้มีคุณภาพ มีกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ทำให้หลักสูตรสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์และสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เสริมสร้างให้ผู้เรียนตระหนักถึงความรู้และตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียน อีกทั้งการประเมินหลักสูตรจากผู้เชี่ยวชาญช่วยให้ได้ข้อมูลด้านคุณภาพทั้งในภาพรวมและในส่วนประกอบต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุงให้เหมาะสม

2. ผลการประเมินประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือตามหลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง อาเซียนศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่พัฒนาขึ้นที่มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 82.74/81.55 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด คือ 80/80 อาจเป็นผลเนื่องมาจาก มีการออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการ

และความสนใจของผู้เรียน จัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง สอดคล้องกับเหตุการณ์หรือความจำเป็นในสภาพจริง สนับสนุนให้ผู้เรียนนำความรู้ไปเป็นกรอบการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า รูปแบบการสอนแบบกลุ่มร่วมมือสามารถ พัฒนากิจกรรมทางสติปัญญาให้ผู้เรียนได้เพิ่มพูนการเรียนรู้มากกว่าการเรียนรู้รายบุคคล นักเรียนเก่งช่วยเหลือ นักเรียนช้า ซึ่งใช้ภาษาใกล้เคียงกันได้ง่ายขึ้นกว่าเรียนจากครู โดยครูเป็นเพียงผู้สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย ให้นักเรียนสามารถค้นหาความรู้ได้จากการร่วมมือกัน ได้พัฒนาความคิดเชิงสร้างสรรค์ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง ผู้เรียนมีอิสระที่จะเลือกการเรียนรู้ของตนเองและการตัดสินใจด้วยตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ Slavin (บุญครอง ศรีนวล 2543 : 13) ที่กล่าวว่า การสอนแบบกลุ่มร่วมมือเป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้เรียนใช้ความสามารถเฉพาะตัว และศักยภาพในตนเอง และร่วมมือกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและมีเป้าหมายร่วมกันคือความสำเร็จของกลุ่ม เป็นการช่วยให้นักเรียนและเพื่อนเข้าใจปัญหา เป็นการยกระดับความเข้าใจให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ได้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อาภัสรา จันทร์เสนา (2554 : 158-164) ที่พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน : เมืองอุตร ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4 ขึ้น มีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.82/86.01 และสอดคล้องกับ นิภาจิตร บัวรอด (2551 : 92-93) ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ เรื่อง ความเป็นมาของชนชาติไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 85.57/82.58 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้

3. การวิเคราะห์หาดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือตามหลักสูตร สถานศึกษา เรื่อง อาเซียนศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีดัชนี ประสิทธิภาพ เท่ากับ 0.6486 ซึ่งแสดงว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียน คิดเป็นร้อยละ 64.86 ปรากฏผลเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากแผนการจัดการเรียนรู้ใช้กระบวนการเรียนที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนผ่านกระบวนการกลุ่ม ทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนฝึกแก้ปัญหาในบริบททาง สังคมร่วมกันเป็นโอกาสในการเรียนรู้ที่มีประโยชน์ ซึ่งการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือนี้ทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจ เกิดพลังในทางบวก ทั้งการเรียนรายบุคคลและการแข่งขันกับกลุ่มเพื่อนแต่อยู่ภายใต้การพึงพาอาศัยกัน จาก แนวคิดของ Joyce and Wiel (1998 : 114, อ้างถึงใน บุญครอง ศรีนวล 2543 : 31) ได้กล่าวว่า เทคนิคการเรียนรู้ แบบกลุ่มร่วมมือช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จนบรรลุถึงความสามารถสูงสุดได้ โดยมีเพื่อนช่วยเดียวกันคอย แนะนำ สมาชิกแต่ละคนมีโอกาสช่วยให้กลุ่มประสบความสำเร็จได้เท่าเทียมกัน ทั้ง คนเก่ง ปานกลาง และอ่อน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อุตตรา รุ่งเรือง (2552 : 161-163) ได้พัฒนาหลักสูตรบูรณาการ เรื่อง อาเซียนศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอุบลวิทยาคม ผลการศึกษาพบว่า ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรบูรณาการ มีค่าเท่ากับ 0.6644 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้น่าพอใจ คิดเป็นร้อยละ 66.44 สอดคล้องกับ เสวตกนิษฐ์ ศรีสนาย (2552 : 95) ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค Jigsaw สาระประวัติศาสตร์ ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีค่าดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ 0.7933 หมายความว่า ผู้เรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 79.33 และสอดคล้องกับ Tsui and Gao (2007 : 149-170) ได้ศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรการฝึกอบรมสัมมนาการพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียนนักศึกษา พบว่า ประสิทธิภาพของการอบรมสัมมนาทำให้มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้และการพัฒนาการคิดเชิงวิพากษ์มี ความเกี่ยวข้องกันโดยนัยระหว่างความมุ่งหมายของหลักสูตรและเนื้อหาในการเรียนของนักเรียน

4. ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนด้วยหลักสูตรสถานศึกษา สาระเพิ่มเติม กลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง อาเซียนศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่พัฒนาขึ้น มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ 1) เนื้อหาของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น เป็นเรื่องใหม่ สำหรับนักเรียนและเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจ มีการจัดเนื้อหาอย่างต่อเนื่อง ตรงกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

2) กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้และทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม แต่ละคนจะให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ในเรื่องที่เรียนและที่พบเห็นหรือมีประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน ซึ่ง อานนท์ กระบอโก (2543 : 33) กล่าวว่า ผู้มีความพึงพอใจในการทำงานจะมีความเสียสละและอุทิศร่างกาย แรงใจ สติปัญญา ให้แก่งานอย่างแท้จริง สอดคล้องกับ ศุภศิริ โสมาเกต (2544 : 49) กล่าวว่า ความพึงพอใจในการเรียนคือความรู้ที่สืบทอดใจในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนจนดำเนินกิจกรรมนั้นได้บรรลุผลสำเร็จ ซึ่งจากแนวคิดดังกล่าว เมื่อผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจจะทำให้มีแรงจูงใจที่จะเรียน ต้องการความก้าวหน้าและบรรลุจุดประสงค์ในการเรียนแต่ละครั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิภาจิตร บัวรอด (2551 : 92-93) ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ เรื่อง ความเป็นมาของชนชาติไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือในระดับมาก

5. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า นักเรียนและผู้เกี่ยวข้องมีความต้องการให้พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สารระเพิ่มเติม เรื่องอาเซียนศึกษา ส่วนใหญ่เคยเรียนรู้และรับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอาเซียนจากช่องทางต่าง ๆ แล้ว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทุกฝ่ายเล็งเห็นถึงการศึกษและการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เสริมสร้างศักยภาพให้กับตนเอง การเรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่ม พึ่งพาอาศัยกัน จึงพร้อมที่จะให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดทำหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณธรรม รักความเป็นไทย ให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ 2553 : 4) รวมทั้งการปฏิรูปการศึกษารอบที่สองเน้นคนไทยทุกคนได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ และได้มาตรฐานระดับสากล ภายใต้แนวทางการพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผู้ที่สนใจนำไปใช้ควรศึกษารอบหลักสูตรทุกด้าน ทั้งเอกสารประกอบหลักสูตร การออกแบบกิจกรรมหรือใช้เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเพื่อให้กิจกรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ควรจัดเตรียมสื่อการเรียนให้ครอบคลุม และสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามที่เห็นว่าเหมาะสม แต่ควรจัดเตรียมไว้ให้ครบตามจำนวนผู้เรียนหรือกลุ่มผู้เรียน เพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้ของนักเรียน
3. ควรเตรียมการและปรับปรุงสาระรายละเอียดบางประการให้เหมาะสมกับบริบทของการนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

1. ควรวิจัยพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษากับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ให้เหมาะสมกับบริบทและความต้องการ โดยอาศัยกระบวนการวิจัยในรูปแบบที่ใช้ในครั้งนี้อาจจะกระบวนการอื่น
2. ควรมีการวัดคุณลักษณะด้านอื่น ๆ ของนักเรียน เช่น เจตคติต่อการเข้าเป็นประชาคมอาเซียน ความฉลาดทางอารมณ์ จิตสาธารณะ คุณลักษณะด้านการรักความเป็นไทย การยอมรับนับถือตนเอง หรือความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เดชา จันทศักดิ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ ที่ให้คำปรึกษาแนะนำเป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.เมฆิณี กิจระการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน และ อาจารย์ ดร.นิคม ชมพูหลง ที่กรุณาให้คำแนะนำ

ขอขอบพระคุณ อาจารย์รัตดา จงนุเคราะห์ คุณครูสุวรรณี คงแสนคำ คุณครูสมลักษณ์ ภูปลิ้ม คุณครูสิทธิชัย ยุบลวัฒน์ และคุณครูพรพิมาน ยุบลวัฒน์ ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือพร้อมทั้งให้คำแนะนำในการวิจัย ขอขอบพระคุณคณะผู้บริหาร คณะครูโรงเรียนดอนจันทน์วิทยาคมทุกท่าน ที่อำนวยความสะดวกและให้ความอนุเคราะห์สถานที่ในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล และชอบใจนักเรียนโรงเรียนดอนจันทน์วิทยาคมที่ให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมช่วยเหลือในงานวิจัยครั้งนี้ และขอขอบพระคุณเพื่อนนิสิตปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน รุ่น พ.24 ทุกคนที่คอยให้กำลังใจ ให้ความห่วงใย จนทำให้งานวิจัยฉบับนี้ เสร็จสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- นงนภัส บุญเหลือ. การประเมินหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โรงเรียนประทุมอนุสรณ์ โดยใช้ CIPP Model. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2553.
- นิภาจิตร บัวรอด. ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่อง ความเป็นมาของชนชาติไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. การศึกษาค้นคว้าอิสระ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2551.
- บุญครอง ศรีนวล. การศึกษาผลการจัดกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง เครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2543.
- ประภัสสร เทพชาติ. ความคืบหน้าการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของไทย. กรุงเทพฯ : ศรีเอทีพี พอยท์ แอด, 2556.
- วลัยพร แสงนภาพร. “การเตรียมความพร้อมด้านการศึกษาของประเทศไทย เพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ปี พ.ศ.2558,” บริหารการศึกษาบัวบัณฑิต. 12. 2(กุมภาพันธ์-พฤษภาคม 2555) : 24-28.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. แนวทางจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2553.
- ศุภศิริ โสมาเกต. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจในการเรียนภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างการเรียนรู้โดยโครงการงานกับการเรียนรู้ตามคู่มือครู. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2544.
- เสวตกนิษฐ์ ศรีสนาย. การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค Jigsaw สาระประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. การศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2552.
- สากล รัตนพันธุ์. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง การปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. การศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2552.
- สุนทร ชัยยินดีภูมิ. ทิศทางการศึกษาเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. กรุงเทพฯ : กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ, 2554.
- สุรินทร์ พิศสุวรรณ. ความคืบหน้าการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของไทย. กรุงเทพฯ : ศรีเอทีพี พอยท์ แอด, 2556.
- อานนท์ กระบอโก. ความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาทหารที่มีต่อการฝึกวิชาทหาร ในหน่วยฝึกนักศึกษาวิชาทหาร จังหวัดทหารบกสกลนคร ปีการศึกษา 2542. การศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2543.

- อาภัสรา จันทระเสนา. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง วรรณกรรม
ท้องถิ่นอีสาน : เมืองอุดร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม, 2554.
- อุตตรา รุ่งเรือง. การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ เรื่อง อาเซียนศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอุบลวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1. การศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2552.
- Tsui, L. Gao, E. "The Efficacy of Seminar Courses," *Journal of College Student Retention :
Research, Theory and Practice*. 8, 2 (January 2007) : 149-170.